

ХУЛОСАИ
шурои диссертатсионии 6D. КОА-087-и назди
Донишгоҳи давлатии Хоруғ ба номи Моёншо Назаршоев
барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илм

Парвандаи аттестатсионии № 4
Қарори шурои диссертатсионӣ аз 8.10.2026, № 4

Барои сазовор донистани Маҷидзода Баҳринисо Маҳмадҷон, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ.

Диссертатсияи Маҷидзода Баҳринисо Маҳмадҷон таҳти унвони “Вижагиҳои маъноӣ ва сохтории истилоҳоти тиббӣ дар “Тибби Мансурӣ”-и Закариёи Розӣ” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 6.2.1. Забони тоҷикӣ бо протоколи № 8, аз 4-уми августи соли 2026 дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D. КОА-087-и назди Донишгоҳи давлатии Хоруғ ба номи Моёншо Назаршоев (736000, Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Хоруғ, кӯчаи Ш. Шохтемур 109; фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31-юми январи соли 2025, таҳти №50/шд) ба ҳимоя қабул гардидааст.

Маҷидзода Баҳринисо Маҳмадҷон шаҳрванди Тоҷикистон буда, 23-уми июли соли 1970 дар шаҳри Душанбе, ноҳияи Сино, Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дунё омадааст. Соли 1988 ба факултети забонҳои шарқи Донишгоҳи давлатии (миллии) Тоҷикистон дохил гардида, соли 1993 донишгоҳро бомуваффақият хатм намудааст. Аз соли 1994-то соли 1999 дар Донишқадаи соҳибкорӣ ва хизмат ба ҳайси омӯзгори кафедраи забони тоҷикӣ фаъолият намудааст.

Соли 2000 ба шуъбаи рӯзонаи аспирантураи Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил шуда, онро соли 2002 ба итмом расонидааст. Аз соли 2016 то ҳол дар кафедраи забони тоҷикии Донишгоҳи тиббии Тоҷикистон ба номи А. Сино ҳамчун омӯзгор фаъолият намуда истодааст.

Аз 22-юми майи соли 2024 ба кафедраи забони тоҷикии МДТ “Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абуалӣ ибни Сино” шомил гардида, пажӯҳиши илмӣ хешро дар мавзӯи “Вижагиҳои маъноӣ ва сохтории истилоҳоти тиббӣ дар “Тибби Мансур”-и Закариёи Розӣ” оғоз намудааст.

Диссертатсияи Маҷидзода Баҳринисо Маҳмадҷон барои дарёфти

дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 6.2.1. Забони тоҷикӣ дар кафедраи забони тоҷикии Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абуали ибни Сино анҷом ёфтааст.

Роҳбари илмӣ: доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи забони тоҷикии Донишгоҳи давлати тиббии Тоҷикистон ба номи Абуалӣ ибни Сино Санавбар Низомӣ Фаҳрӣ.

Муқарризони расмӣ:

– **Низомов Абдулҳамид Абдуламинович** – доктори илмҳои филологӣ, профессор, муовини директор оид ба корҳои таълимию методии Филиали Донишгоҳи миллии таҳқиқотии технологӣ МИСИС дар ш. Душанбе;

– **Некушоева Шахло Саидириддиновна** – номзади илмҳои филологӣ, ходими калони илмӣ шуъбаи забонҳои тоҷикӣ ва русӣ Иҷтимоии илмҳои гуманитарӣ ба номи академик Б. Искандарови АМИТ;

Муассисан пешбар: Донишгоҳи давлатии омӯзгорӣ Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни дар тақризи мусбати худ, ки аз ҷониби раиси ҷаласа – номзади илмҳои филологӣ, дотсент, мудир кафедраи назария ва амалияи забоншиносии Донишгоҳи омӯзгорӣ Тоҷикистон ба номи С. Айни, аз ҷониби котиби илмӣ ҷаласа – номзади илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи назария ва амалияи забоншиносии Донишгоҳи омӯзгорӣ Тоҷикистон ба номи С. Айни Раҳмонов Бахтиёр Нурмаҳмадович пешниҳод шудааст ва бо имзою муҳри ректори Донишгоҳи омӯзгорӣ Тоҷикистон ба номи С. Айни, доктори илмҳои филологӣ, профессор Ибодуллозода А.И. тасдиқ шудааст, қайд мешавад, ки диссертатсияи Мачидзода Баҳринисо Маҳмадҷон, ки ба мавзӯи «Вижагиҳои маъноӣ ва сохторӣ истилоҳоти тиббӣ дар “Тибби Мансурӣ”-и Закариёи Розӣ» бахшида шудааст, ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35-и тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он ба дараҷаи дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 6.2.1. Забони тоҷикӣ сазовор мебошад.

Муқарризон ва муассисаи пешбар бо дарназардошти муқаррароти бандҳои 67-70 ва 74-75-и тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти № 267 тасдиқ шудааст, интихоб ва таъйин гардидаанд. Интихоби муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар ба он асоснок мегардад, ки онҳо мутахассисони бевоситаи соҳаи забоншиносӣ буда, дар қорҳои илмию таҳқиқотӣ фаъолона иштирок менамоянд ва дар ин самт, асару мақолаҳои зиёде таълиф

кардаанд, ки мазмуну мухтавои онҳо ба мавзуи диссертатсияи мазкур иртибот доранд.

Довталаби дараҷаи илмӣ доир ба мавзуи диссертатсия 10 мақолаи илмӣ ба нашр расонидааст, ки аз ин номгӯй 4 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷоп расидаанд. Маводди интишоргардида нуктаҳои асосӣ, натиҷаҳо ва мазмунҳои диссертатсияро инъикос намуда, саҳми шахсии муаллифро собит менамоянд.

1. Мақолаҳои дар маҷаллаҳои илмӣ эътирофшудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷопшуда:

[1-М]. Мачидова Б.М. Вижагиҳои сохтории вожаи «сар» дар «Тибби Мансурӣ»-и Закариёи Розӣ [47,Текст] / Б.М. Маджидова //Ахбори Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон. – Душанбе, 2025, № 2 (280). – С. 247-249.

[2-М]. Мачидова Б.М.Мавқеъ ва истеъмоли истилоҳи рағ дар «Тибби Мансурӣ»-и Закариёи Розӣ [47,Текст] / Б.М. Маджидова // Паёми донишгоҳи забонҳо. – Душанбе, 2025, № 3(59). – С. 59-64.

[3-М]. Мачидова Б.М. Корбурди истилоҳоти мураккаби тиббӣ дар «Тибби Мансурӣ»-и Закариёи Розӣ [47, текст] / Б.М. Маджидова // Паёми Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон. – Душанбе, 2025, №4 (59). – С.8- 14. - ISSN 2219-5408

[4-М]. Мачидова Б.М. Корбурди вожаҳо ва истилоҳҳои соддаи тиббӣ дар “Тибби Мансурӣ”и Закариёи Розӣ. Паёми донишгоҳи Хоруғ. Бахши илмҳои гуманитарӣ. –Хоруғ, 2025, №4 (04). С. 113-120. - ISSN 3079-7403.

2. Мақолаҳои дар маҷаллаҳо ва маҷмуаҳои илмӣ-амалӣ:

[5-М]. Мачидова Б.М. Дар қолаби сифат+исм сохтани истилоҳоти мураккаби тиббӣ дар “Тибби Мансурӣ” –и Закариёи Розӣ.// Маҷмуаи конференсияи илмӣ-амалии байналмилалӣ «Ҷойгоҳи забони тоҷикӣ дар ҳифзу густариши арзишҳои минтақаи осӣ» 21-22-юми октябри соли 2025, ш. Душанбе. с. 342-345

[6-М]. Мачидова Б. М. Мавқеи истилоҳоти иқтибосии ҷунонӣ дар «Тибби Мансурӣ» -и Закариёи Розӣ.// Конференсияи илмӣю амалии ҷумҳуриявӣ бахшида ба рӯзи забони давлатӣ таҳти унвони “Забон дар масири Истиқлол: мушкилот ва дурнамо” (3-юми октябри соли 2025).

[7-М]. Мачидова Б. М. Мавқеи гиёҳҳои шифобахш дар «Тибби Мансурӣ» -и Закариёи Розӣ.// ДДТТ ба номи Абуалӣ ибни Сино. Душанбе. 31.10.2025.

[8-М]. Мачидова Б.М. Нақши калимаҳои хосса дар ташкили истилоҳоти

тиббӣ дар забони тоҷикӣ (дар асоси маводди «Тибби Мансурӣ» -и Закариёи Розӣ).

[9-М]. Мачидова Б.М. Имконоти истилоҳсозии пасванди –ак. Маводди конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ (солонаи ҶИ-умин), бахшида ба рӯзи Президент ва Парчами давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти унвони “Дастовардҳо ва дурнамои рушди илм ва таҳсилоти тиббӣ дар Тоҷикистон”. - Данғара, 2025. С. 391-392.

Ба автореферати диссертатсия аз муассиса ва муҳаққиқони зерин тақризҳо ба шурои диссертатсионӣ ворид шудаанд:

1. **Тақризи Ҷумъазода Меҳроб Одина** – доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи услубшиносӣ ва таҳрири адабии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон мусбат арзёбӣ гардида, таҳқиқоти диссертатсионии диссертантро аз нигоҳи илмӣ нуруарзини муаррифӣ намудааст ва нуктаҳои зеринро барои беҳтар шудани сифати рисола пешниҳод кардааст:

- Унвони боби дувуми рисола бо унвони кори илмӣ пурра якхела мебошад. Хуб мешуд, ки муаллиф доир ба хусусиятҳои маъноӣ дар боби алоҳида ва доир ба вижагиҳои сохторӣ дар боби алоҳида сухан меронд, ё унвони ин боб бо каме тағйирот дода мешуд.

- Боби сеюми диссертатсия дар афтореферат се фасл зикр шудааст, аммо он дар асл ду фаслро дар бар мегирад ва фасли дувуми он аз се зерфасли чудоғона иборат мебошад.

- Боби савуми диссертатсия “Истилоҳоти иқтибосии тиббӣ дар “Тибби Мансурӣ”-и Закариёи Розӣ” номида мешавад, вале фасли аввали он ба таҳқиқи истилоҳоти тибби тоҷикӣ дар “Тибби Мансурӣ”-и Закариёи Розӣ бахшида шудааст. Аз ин рӯ, мувофиқи мақсад мебуд, ки он “Истилоҳоти аслий ва иқтибосии тиббӣ дар “Тибби Мансурӣ” -и Закариёи Розӣ номида шавад.”

- Банди 17-и хулоса хусусияти тавсиявӣ дорад. Аз ин рӯ, хуб мешуд, ки он дар қисмати тавсияҳо онд ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқи илмӣ ҷой дода мешуд.

- Дар афтореферати диссертатсия баъзе ғалатҳои имлоӣ, техникӣ, услубӣ ва аломатҳои китобатӣ ба назар мерасанд, (масалан, сах, 3, 4, 30-и варианти тоҷикӣ ва сах 3,9 -и варианти русӣ) ва ғайра.

2. **Тақризи Шарифзода Шариф Раҳмон** – доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи забон ва ҳуҷҷатнигории Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон хусусияти мусбӣ дошта, таҳқиқоти диссертатсионии диссертантро аз нигоҳи илмӣ нуруарзини муаррифӣ намуда, эродҳои зеринро пешниҳод кардааст:

- Дар афтореферат баъзе хатогихои техникӣ мушоҳида гардид (саҳ 15, 17, 30), ки бартараф кардани онҳо саҳл аст;

- Дар диссертатсия натиҷаҳои кор дар нақша ва диаграмма нишон дода мешуд, натиҷаи равшантар инъикос меёфт

3. Тақризи Шарифова Гулҷаҳон Мирзозарифовна – номзоди илмҳои филологӣ, ходими калони илмии Институти забон ва адабиёти тоҷик ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ-и АМИТ мусбат буда, диссертатсияи Маҷидзода Баҳринисо Маҳмадҷонро кори илмии анҷомёфта меҳисобад ва дар он эроду пешниҳоди зерин манзур намудааст:

- Дар навиштани истилоҳот ба хатти арабӣ истилоҳоти зерин навишта шудааст, Чунончӣ: ба ҷои фулфул дар арабӣ “мулфулфул” (с. 21), ба ҷойи истилоҳи “Фулфулмӯй, “муйфулфул” навишта шудааст;

- Дар саҳифаҳои 9, 18, 20, 21 ғалатҳои имлоӣ ва мантикӣ ба назар мерасанд, ки истилоҳи онҳо барои нафъи кор мебошад;

- Инчунин дар саҳифаҳои 9, 13, 14, 18 ғалатҳои имлоӣ ва услубӣ низ роҳ ёфтаанд, ки ислоҳи онҳо боиси беҳтар гардидани ҳусни фишурда хоҳад буд.

4. Тақризи Асрорзода Ифтихор Асрор – номзоди илмҳои филологӣ, муаллими калони кафедраи назария ва амалияи забоншиносии Донишгоҳи байналмилалӣ забонҳои хориҷии Тоҷикистон ба номи С.Улугзода низ мусбат буда, рисолаи диссертант Маҷидзода Баҳринисо Маҳмадҷонро кори илмии анҷомёфта меҳисобад ва дар он эродҳои зеринро пешниҳод намудааст:

- Ишорати адабиёт дар қавси мураббаъ шаклҳои мухталиф доранд: (70, 106) саҳифаҳои 13, (47, с.392) саҳифаи 18 ва ғайра.

- Ғалат навишта шудани калимаҳо дар саҳифаҳои 9 (магистрӣ), 15 ва 3 (муосир) мушоҳида мешавад.

Аҳамияти назариявии таҳқиқ бо он асоснок карда шудааст, ки маводди наҷуҳишии кори диссертатсионӣ дар таълифи китобҳои дарсӣ ва дастурҳои таълимӣ вобаста ба забони тоҷикӣ, забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, матншиносӣ, таҳияи маводи таълимии дарсҳои амалии факултети шӯъбаҳои забони тоҷикӣ, забони адабии ҳозираи тоҷик дар мактабҳои олии ҷумҳурӣ ва таҳқиқоти мухталифи академӣ истифода бурдан мумкин аст. Маводди рисола ҳамчунин барои анҷом додани таҳқиқоти минбаъда замина фароҳам меоварад.

Аҳамияти натиҷаҳои бадастовардан довталаби дараҷаи илмӣ дар амалия ҷунин тасдиқ карда мешаванд, ки натиҷаву хулосаҳои илмии ҳосилшуда дар амалияи илми забоншиносии тоҷик ҳангоми наҷуҳиши масъалаҳои алоқаманд ба самти Вижагиҳои маъноӣ ва сохтории

истилоҳоти тиббӣ дар “Тибби Мансурӣ”-и Закариёи Розӣ мазмун ва вижагиҳои забонию услубии «Тибби Мансурӣ» арзиши муҳим доранд. Маводди фароҳамомада ва хулосаву пешниҳодҳои Маҷидзода Баҳринисо Маҳмадҷонро дар вақти навиштани мақола, таълифи монография, навиштани китобҳои дарсӣ, таълифи воситаҳои таълимӣ дар донишгоҳу донишқадаҳо ва мактабҳои миёна, омода кардани курси лексияҳо аз забони тоҷикӣ, забоншиносӣ, таҳқиқи паҳлуҳои омӯхтананудани самти тиббӣ ва ташаккули афкори забоншиносии тоҷик, омӯзиши масъалаҳои марбут ба таҳлили маводҳои омӯзишӣ ва таъйини ҷойгоҳи вижагиҳои услубию истилоҳоти тиббӣ мавриди истифода қарор додан мумкин аст.

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот нишон доданд, ки истилоҳотшиносӣ аз самтҳои асосии забоншиносии тоҷик махсуб ёфта, дар ҳаёти маънавии ҷомеаи муосири тоҷик нақши вижа гузошта, афкори забоншиносии тоҷикро ба маротиб ташаккул додааст. «Тибби Мансурӣ»-и Закариёи Розӣ дар дарозии таърих таваҷҷуҳи олимони забоншиносро ба худ ҷалб намуда, мавриди таҳқиқ қарор дода шудааст. Ҳамаи ин нуктаҳои муҳим бо далелҳои муътамади илмӣ асоснок карда шуда, бо гузоришҳои напери мақолаҳои диссертант дараҷаи эътимоднокии таҳқиқро таъкият бахшидааст.

Саҳми шахси довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар он зоҳир мешавад, ки муаллиф бори нахуст масъалаҳои таҳлили “Вижагиҳои маъноӣ ва сохтории истилоҳоти тиббӣ дар “Тибби Мансурӣ”-и Закариёи Розӣ»-ро мавриди таҳқиқ қарор дода, нуктаҳои асосӣ ва хулосаҳои назариро ба шакли мақолаҳои илмӣ интишор намудааст. Ҳамчунин, саҳми шахсии Маҷидзода Баҳринисо Маҳмадҷон дар баррасии мавзӯ, масъалаҳои меҳварӣ ва коркарди натиҷаҳои таҳқиқи амалӣ зоҳир мегардад.

Муаллиф бо истифода аз равишҳои илмӣ дар баррасии масъалаҳо, пешниҳоди усулҳо, таҳқиқи масъалаҳои забоншиносӣ, муайян сохтани арзиши илмии онҳо, ба низом даровардан ва ҷамъбаст кардани натиҷаҳои бадастомада, пешниҳоди маълумот ва фароҳам сохтани замина барои таҳқиқоти баъдӣ, интиҳоби мавод ва интишори натиҷаҳои таҳқиқ саҳми назаррас дорад.

Дар ҷаласаи шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-087-и назди Донишгоҳи давлатии Хоруғ ба номи Моённо Назаршоев аз 8-юми октябри соли 2026 дар бораи сазовор донишҷуи Маҷидзода Баҳринисо Маҳмадҷон барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 6.2.1. Забони тоҷикӣ қарор қабул карда шуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар шӯрои

Аз 11 нафар аъзои иштирокдошта дар маҷлис, ки ба шуро шомил буданд, овоз доданд: тарафдор 10 нафар, як нафар иштирок накард, муқобил – нест, бюллетенҳои бегътибор – нест.

Котиби илмӣи шурои диссертатсионӣ,
номзади илмҳои филологӣ

Ч.С. Беҳроншо

8.10.2026 сол.

